

Moralisering og kvindeopdragelse i Giovanni Boccaccios værker - med særligt henblik på: De Mulieribus Claris

Jensen, Kirsten Grubb

Published in:
R I D S

Publication date:
2001

Citation for published version (APA):
Jensen, K. G. (2001). Moralisering og kvindeopdragelse i Giovanni Boccaccios værker - med særligt henblik på: De Mulieribus Claris. *R I D S*, (151), 1-23.

Anders Toftgaard

Kirsten Grubb Jensen

**Moralisering og
kvindeopdragelse
i Giovanni Boccaccios værker
– med særligt henblik på:
*De Mulieribus Claris***

© Forfatteren og Romansk Institut
Københavns Universitet 2001

ISSN 0108-5948

Romansk Institut
Københavns Universitet
Njalsgade 80
DK-2300 København S

Layout: Ole Kongsdal Jensen

Den store italienske 1300-tals digter, Giovanni Boccaccio, har i alle sine værker mere eller mindre åbenlyst set det som sit mål at underholde og belære/moralisere, ligesom han også ved flere lejligheder eksplicit har erklæret, at han henvendte sig til kvinder.

I midten af 1980'erne beskæftigede jeg mig for første gang indgående med Boccaccios moralisering, den gang i hovedværket, *Decameron*.¹ Jeg har siden aldrig helt forladt Giovanni Boccaccio og det, som jeg anser for at være hovedtemaet i næsten alle hans værker: **moralisering**.

I det følgende vil jeg præsentere et biografisk værk fra det 14. århundredes Firenze, et ikke særligt kendt og lidet læst værk af Boccaccio: *De Mulieribus Claris*.

Det drejer sig om en lille samling kvindebiografier, skrevet i forfatterens modne, humanistiske periode.

Værket kan med temmelig stor sikkerhed dateres til årene 1361-1362, dvs. ti år efter *Decameron*.² Det er min overbevisning, at *De Mulieribus Claris* er et sent eksempel på Boccaccios aldrig svigtende vilje til at moralisere. Denne tendens, der præger næsten alle Boccaccios værker, bliver stærkere med årene, hvor moraliseringen opprioriteres på bekostning af hans tidligere spontane og åbenbare glæde ved at fortælle historier. Samtidig bliver indholdet i hans moralisering ikke blot sekulært, som i *Decameron*, men også humanistisk, idet antikke, græske og romerske dyder forherliges.

Før vi ser nærmere på nogle få udvalgte afsnit af *De Mulieribus Claris*, vil det være nyttigt at placere denne biografisamling inden for en sammenhæng af beslægtede værker af Boccaccio, dvs. værker, hvis formål det er at moralisere, og som samtidig i større eller mindre grad fremviser træk, der er karakteristiske for biografien som genre. Selv de af Boccaccios værker, som ikke er egentlige biografier, indeholder ofte fine portrætter af begge køn, især dog af kvinder. Boccaccio erklærer klart og utvetydigt i **Proemio** (fortalen) til *Decameron*, at hans intention er at moralisere, og at han som

¹ Det skete i en artikel: "Boccaccio som senmiddelalderlig moralist" i *Piranesi*, bind 2, København, 1984. Endvidere i bogen: *Mennesker og Idealer i Giovanni Boccaccio's Decameron*, København, 1985.

² Ifølge *La Letteratura Italiana*, ed.: Alberto Asor Rosa, p. 303, spalte 1, blev *De Mulieribus Claris* sandsynligvis påbegyndt i 1361, og Boccaccio arbejdede på det indtil kort før hans død i 1375.

målgruppe for moraliseringen især ser unge kvinder, der lider af ulykkelig kærlighed. Han udtrykker sig således:

“... af hvilke de foromtalte kvinder, som måtte læse dem (fortællingerne), kan få både fornøjelse af de morsomme ting, der beskrives i dem, og dertil uddrage nyttige råd af dem, idet de kan erkende, hvad man bør undgå og ligeledes, hvad man bør tage ved lære af.”³

Boccaccioforskningen viser samstemmende, at belæring/moralisering er denne forfatters vigtigste mål. I den henseende indgår Boccaccio i en tradition, der strækker sig fra den klassiske oldtid, via middelalderen til modreformationen, og som benyttede korte prosafortællinger til at udtrykke moralske begreber og idealer med. I højmiddelalderen havde disse idealer en klar åndelig og religiøs karakter, medens, som vi skal se, i den klassiske oldtid og igen fra midten af det 13. århundrede, idealer med et mere verdsligt indhold også blev promoveret. Fra midten af det 13. århundrede blev korte prosafortællinger, der moraliserede over verdslige emner og idealforestillinger, i Italien skrevet ikke blot på latin, men efterhånden også på folkesproget.

Decameron

I *Decameron* er Boccaccios vigtigste intention at fortælle en god historie, medens moralisering klart er af sekundær betydning for digteren. I dette værk fortælles 100 noveller medrivende og engageret. Novellerne er omgivet af en rammefortælling, som tager udgangspunkt i pestepidemien, **den Sorte Død**, der hærgede Firenze i 1348. De ti unge mennesker, der er de agerende personer i rammefortællingen, og som optræder som fortællere, formidler de 100 novellers moralske budskab ved hjælp af deres kommentarer til de begivenheder og konflikter, som de beretter om. Ved hjælp af dette tekniske virkemiddel gøres det moralske budskab tydeligt for læserne, som dog selv må tage det endelige skridt i fortolkningsprocessen.

Fortællestoffet i *Decameron*, som ofte har relation til kvindeskæbner, og således peger frem imod *De Mulieribus Claris*, har rødder både i middelalderens gejstlige prosatradition: exempla, specula, vitae og legender,

³“... delle quali le già dette donne, che queste leggeranno, parimente diletto delle sollazzevoli cose in quelle mostrate e utile consiglio potranno pigliare, in quanto potranno cognoscere quello che sia da fuggire e che sia similmente da seguitare.” Boccaccio, Giovanni: *Decameron*, ed. Vittore Branca, Torino, 1980, p. 9.

og i en rig, verdslig fortælletradition indeholdende høviske, erotiske temaer og motiver.

Den gejstlige tradition ser det som sit fornemmeste mål ved hjælp af pædagogiske eksempler at lede de troende ud af syndens morads ad den rigtige vej til frelsen. Den verdslige tradition opfatter det at fornøje og underholde som et mål, der er lige så vigtigt som pligten til at belære og moralisere.

Underholdning og fornøjelse opnås i *Decameron* derved, at et betydeligt antal af fortællingerne handler om kvinders skæbne. Dette fører til adskillige fascinerende kvindeportrætter og til medrivende intriger. Meget få fortællinger i *Decameron* har hentet deres fortællestof og personer i den klassiske oldtid eller i *Bibels* verden.⁴ *Decameron* foregår i middelalderen, i Boccaccios egen verden, eller i de høviske århundreder umiddelbart forud for hans tid, og meget ofte er handlingen henlagt til middelhavsområdet. I *Decameron* finder vi kun to noveller, hvis handlingsgang er henlagt til den klassiske oldtid. Endvidere er det interessant at konstatere, at selv disse få eksempler på klassisk stof i *Decameron*, ses igennem en middelalderlig bevidsthed. De få grækere og romere, vi møder, den berømte Sultan Saladin, de tapre riddere og dygtige købmand, alle optræder de, som om de var Boccaccios samtidige og borgere i en italiensk bystat.

Fortællestoffet i *Decameron* stammer, mere end fra klassiske, antikke kilder og *Bibelen*, fra kristne legender og exempla, ridder-romaner, fabliaux, middelalderlige krøniker og andre folkelige kilder, og Boccaccio bruger dette rige fortællestof med det formål at fornøje og moralisere. Vi finder derfor i *Decameron* motiver, stiltræk og andre kunstneriske virkemidler, som stammer fra en meget heterogen tradition, selv fra legendegenren, som overfladisk set kan forekomme at befinde sig meget langt fra den verden, som Boccaccio beskriver i *Decameron*. Et eksempel på et motiv, der er karakteristisk for helgenlegendegenren, finder vi i fjerde dags femte novelle i *Decameron*, den novelle, der beretter om købmandsdatteren, Elisabetta, og hendes onde brødre, som dræber den unge piges elsker, fordi han udfra et socialt og økonomisk synspunkt ikke er et godt parti for købmandsdatteren. Her finder vi et motiv, der er velkendt i middelalderlig religiøs litteratur: En af de sørgende, der begræder den døde helgen eller helt, ser i et drømmesyn

⁴ Det mest berømte eksempel på en novelle, der foregår i den antikke verden, både i Athen og i Rom, er X,8. Dens hovedpersoner er Sofronia, Tito og Gisippo. En anden novelle, der har hentet sit fortællestof i den klassiske oldtid er VII,9. Bortset fra disse to eksempler finder vi i *Decameron* kun én novelle, IX,9, som har hentet intrige og personer, Kong Salomon f. eks., fra *Bibelen*. Alle de andre noveller i *Decameron* foregår i omgivelser, der er samtidige med Boccaccio.

den afdøde, der beskriver, hvor han/hun er begravet. På den måde bliver de forladte sørgende i stand til at finde og hente uvurderlige relikvier.

Vi møder dette motiv i den vigtige samling af hagiografiske fortællinger fra sent i 1200-tallet, *Legenda Aurea*, f. eks. i legenden om Sankt Sebastian,⁵ og i fromme middelalderlige krøniker som f. eks. den, der beskriver det Første Korstog, *Gesta Francorum*,⁶ hvori vi hører, at en fattig korsfarer, der beder i domkirken i Antiochia, af Sankt Andreas får at vide, hvor korsfarerne kan finde den lanse, hvormed Kristi side blev gennemboret, og hvorledes korsfarerne ved synet af den hellige lanse vil blive opmuntret til tapperhed i det nært forestående slag. I *Decameron*, IV,5, er dette motiv – drømmen eller visionen – dog tæt vævet ind i en novelle om erotisk kærlighed, og visionen finder sted i et italiensk købmands-miljø i de første årtier af det 14. århundrede. Relikviet (elskerens hoved) får den unge kvinde til at græde sig ihjel af sorg over tabet af en klart sensuel kærlighed. Denne type moralisering, der er karakteristisk for *Decameron*, er verdslig, og det sprog, som digteren benytter sig af, er det italienske folkesprog: *volgare*.

Trattatello in laude di Dante

Drømme- og varselsmotivet finder vi også i Boccaccios eneste **rigtige** biografi: *Trattatello in Laude di Dante*, en kort traktat til lovprisning af Dante.⁷ *Trattatello in Laude di Dante* kan dateres til årene 1351-1365, idet vi ved, at Boccaccio reviderede traktaten efter sin tilbagekomst til Certaldo fra Napoli. I *Trattatello*, som på mange måder minder læseren om en typisk bekenderhelgenlegende, fordi den beretter om Dantes liv fra før hans fødsel til efter hans død, møder vi to episoder, der er velkendte i legendegenren. Før Dantes moder føder sin søn, har hun en profetisk drøm⁸, der kan fortolkes derhen, at det barn, der skal fødes, vil blive en stor digter; og mange år senere får en af Dantes sønner, der leder efter 13 manglende

⁵ Jacobi a Voragine: *Legenda Aurea*, ed. Dr. Th. Graesse, second ed. Lipsiae, MDCCCL. De Sancto Sebastiano, p. 112.

⁶ *Gesta Francorum*, ed. Rosalind Hill, Oxford, 1972, (first edition, 1962), p. 59.

⁷ Boccaccio, Giovanni: *Opere Minori in volgare*, ed. Mario Marti IV., Milano, 1972. pp. 309-388.

⁸ *Trattatello*, ed. cit. pp. 317-318.

sange fra Paradiset, en vision, hvori han ser sin døde fader, der fortæller ham, hvor han kan finde de manglende sange.⁹

Disse motiver stammer tydeligvis fra helgenlevneder og -legender, genrer, som Boccaccio må have været bekendt med, da den udgjorde en vigtig del af unge menneskers religiøse opdragelse gennem hele middelalderen. Men, det er ligeledes sandsynligt, at skildringer af Virgils liv fra senantikken, forfattet af Suetonius Donatus og Servius, begge fra det fjerde århundrede, kan have haft indflydelse på Boccaccios *Trattatello*. Den store italienske filolog, Giuseppe Billanovich, er af den opfattelse, at Boccaccio fandt inspiration til mange aspekter af sin *Trattatello* i skildringer af Virgils levned, forfattet i senantikken.¹⁰ Den anden episode, der beskriver de manglende 13 sange fra Dantes Paradis, stammer muligvis fra Apuleius.¹¹

Det er vanskeligt at afgøre, hvilken indflydelse der har været vigtigst. Både litterære værker fra den klassiske oldtid og legender fra middelalderen havde afgørende betydning for Giovanni Boccaccios kunstneriske udvikling. Boccaccio må have kendt begge litterære strømninger, idet legenderne udgjorde en naturlig og spontan del af hans kulturelle baggrund, medens den klassiske tradition repræsenterer et senere, bevidst valg, som han, måske under indflydelse af Francesco Petrarca, traf, da han var blevet en ældre, moden digter.

Trattatello har, ligesom *Decameron*, et vigtigt formål. Den er ikke kun ment som underholdning: Dens vigtigste mål er at give Dante hans egen legende, eller hans egen levnedsskildring. På den måde gøres Dante sammenlignelig med en helgen. Eller, hvis vi lægger hovedvægten på de klassiske kilder, hæves Dante som digter op til de samme højder som antikkens store digtere, f. eks. Virgil. Med Dantes egne ord var Virgil hans store forbillede, i den grad, at Dante i første sang af *Inferno* og igen øverst oppe på Skærsildsberget, kalder ham sin **maestro og dolcissimo padre**.¹² På den måde sidestilles Dantes Guddommelige Komædie med den Hellige Skrift, kirkefædrenes skrifter, eller med Virgils Aeneide, og Komædien

⁹ *Trattatello*, ed. cit. pp. 374-375.

¹⁰ Billanovich, Giuseppe: "La leggenda dantesca del Boccaccio...", in *Prime ricerche dantesche*, Roma, Edizioni di storia e letteratura, 1947, pp. 21-86, især p. 42, 60 og 67.

¹¹ Billanovich, Giuseppe: Op. cit. p.... 21, 65 og 71.
Se endvidere *Letteratura Italiana* ed. Alberto Asor Rosa, gli Autori, Volume primo, A-G, Torino, 1990, p. 303, spalte 2.

¹² Dante Alighieri: *La Divina Commedia*, a cura di Natalino Sapegno, Riccardo Ricciardi, editore, Milano-Napoli, MCMLVII. *Inferno*, c. I, vv. 85-87 p. 12 og *Purgatorio*, c. XXX, v. 50 p. 739.

tillægges betydning og værdighed, som om det var en af middelalderens store autoriteter. Dette sker, selvom Komediens sprog er italiensk folkesprog, og det er tydeligt, at Dante med sit hovedværk ønsker at nå ikke blot digtere, filosoffer og gejstlige, men også de borgere, der havde modtaget en vis uddannelse, og som var i stand til at læse litterære værker på folkesproget, men som ikke kunne læse latin.

De casibus virorum illustrium

Endnu et af Boccaccios værker bør omtales, før vi vender os til *De Mulieribus Claris*, nemlig *De Casibus Virorum Illustrium*, en samling biografier om berømte mænd, påbegyndt omkring 1355, men revideret gentagne gange indtil kort før digterens død.¹³ Dette værk viser Fortuna, der leger med mænd og kvinder: Som Fru Fortuna løfter hun mænd og kvinder op på toppen af sit hjul for blot voldsomt at kaste dem ned igen, når det behager hende. De berømte ofre for den uberegnelige skæbne viser sig foran digteren for at bede ham om at blive taget med i hans bog. Formålet med *De Casibus Virorum Illustrium* er helt klart at moralisere.

Som angivet ved titlen er værket skrevet på latin. Det gælder også det værk, som resten af nærværende artikel skal handle om: *De Mulieribus Claris*, en samling biografier om berømte kvinder.

De mulieribus claris

Som omtalt ovenfor blev dette værk påbegyndt hen imod 1361, omkring ti år efter *Decameron*. Det er en samling biografier om kvinder, der er berømte, ikke blot på grund af deres dyd, men også for deres intelligens, mod, åndelige storhed, eller ligefrem for deres litterære og kunstneriske bedrifter. Samlingen omfatter biografier om 104 (106) kvinder, samt en dedikation, forfatterens forord og en konklusion. I teorien er der 106 biografier, men i virkeligheden er der kun 104, fordi XI, XII, XIX og XX forener de fire biografier om Martesia, Lampedo, Orithya og Antiope til to kapitler. Biografierne er arrangeret i kronologisk orden: fra antikken til middelalderen, fra Eva til Dronning Johanna af Sicilien og Jerusalem.

¹³ *Letteratura Italiana*, ed.: Alberto Asor Rosa, ed. cit. p. 303, spalte 1. Ifølge *Letteratura Italiana* foretoges første redaktion af værket i perioden 1355-1360.

De kvinder, der er portrætteret i samlingen, er: dydige romerske jomfruer og ærværdige matroner, græske krigerkvinder, bl. a. amazonedronningen Penthesilea, prostituerede og kunstnerinder. Valget af typer, f. eks. kunstnerinder, peger klart i retning af, at Boccaccio er på vej bort fra middelalderens idealer og bevæger sig i retning af den tidlige humanismes både æstetiske og moralske normer. Kvinderne i biografisamlingen er eksempler til efterligning eller til skræk og advarsel. Dette værk har ikke, som *Decameron*, en rammefortælling, der kan benyttes til at formidle det moralske budskab med. Hver biografi har sit eget klare budskab, men de enkelte fortællinger i samlingen savner de spændende intriger, den livlige handlingsgang og overbevisende karaktertegnning, som vi finder i de fleste af novellerne i *Decameron*. Flertallet af de portrætterede kvinder er som antydte historiske eller mytiske personer fra det antikke Grækenland og Rom. Jeg har valgt at kalde de små fortællinger om berømte kvinder biografier, men de minder kun til en vis grad om de biografiske skitser, vi møder i middelalderens forskellige helgenlegender, f. eks. i *Legenda Aurea*.

Biografier og helgenlegender har næsten altid en fast struktur, opbygget af følgende elementer:¹⁴ Profetier før helgenes fødsel, den hellige persons moder drømmer eller har en vision, den hellige person fødes og lever et syndefuldt liv indtil sin omvendelse; herefter trækker den kommende helgen sig tilbage til ørkenen, hvor han/hun lever alene, gennemfører et asketisk liv fuld af svære prøvelser, indtil omvendelsen endelig er opnået. Herefter vender helgenen tilbage til verden for at prædike og udføre mirakler blandt almindelige kristne. Sædvanligvis er der en beskrivelse af helgenens fysiske fremtræden, og til sidst, efter en beretning om helgenens manddomsår, fyldt med flere prøvelser og mirakler, hører vi, at helgenen ved guddommelig åbenbaring erfarer nøjagtigt, hvornår han/hun skal dø, forbereder sig og dør en hellig død i Herren. Efter beskrivelsen af helgenens død, følger i hagiografien sædvanligvis en beskrivelse af begravelsen, flere mirakler, og så følger *translatio* til det fremtidige kultsted. Alle disse elementer finder vi f. eks. i Thomas af Celanos levnedsskildringer af den Hellige Frans og den Hellige Clara. Praktisk taget alle levnedsskildringer af bekenderhelgener følger den overfor beskrevne struktur. De levnedsskildringer, der blev skrevet i antikkens Grækenland og Rom, var opbygget efter et lignende mønster, og i Boccaccios *Trattatello* finder vi også de beskrevne elementer.

Men vi finder ikke denne mere eller mindre faste struktur i de 104 biografier, som udgør *De Mulieribus Claris*. Fortællingerne er lidt tørre og

¹⁴ Med hensyn til den faste struktur i helgenlegender se: Gad, Tuc: *Legenden i dansk middelalder*, København, 1961.

fantasiløse, og især er karaktertegningen meget sparsom. De forekommer mere at være skitser end færdige fortællinger. De har mange træk til fælles med fortællingerne i *Legenda Aurea*, men endnu mere end *Legenda Aureas* fortællinger synes Boccaccios biografier blot at være udgangspunkt for **moralisering**. Boccaccio går i alle fortællingerne i *De Mulieribus Claris* direkte til det moralske problem, som fortællingen skal fokusere på, uden at lægge for stor vægt på intrige eller karaktertegnning.

Biografierne i *De Mulieribus Claris* er "skeletter", endnu mere end fortællingerne i *Legenda Aurea*, og hvor legenderne var beregnet til at være udgangspunkt for prædikener, kan man spørge sig selv, hvad biografierne i *De Mulieribus Claris* egentlig var beregnet til? Det var meningen, at de skulle læses. Men da de var skrevet på latin, kunne kun et meget eksklusivt, veluddannet publikum få glæde af biografierne og deres budskab. Det er ikke sandsynligt, at Boccaccio havde til hensigt at vende tilbage til sine fortællinger senere for at bearbejde dem med henblik på at gøre dem tilgængelige for et bredere publikum. De var beregnet på at blive læst (adskillige gange i *De Mulieribus Claris*, begyndende med forfatterens fortale, nævner Boccaccio **læseren**)¹⁵ og på at belære og moralisere.

Der er altså i *De Mulieribus Claris* ~~motiver og stiltræk, der minder om både helgenlegender og klassiske biografier~~. Sproget er latin som i begge forbilleder. Moraliseringens indhold er i modsætning til helgenlegendernes verdslig, og i de fleste tilfælde er de værdier og idealer, der præger *De Mulieribus Claris*, klassiske, hentet i antikkens Grækenland og Rom. Romerske matroner, som er stolte, ærværdige, kyske og trofaste, selv efter deres ægtemænds død, som er sparsommelige husmødre og elsker deres land, sådanne kvinder fremhæves som forbilleder til efterfølgelse. Seksuelt aktive unge enker som dem, vi mødte i *Decameron*, er forsvundet eller fordømmes. I *De Mulieribus Claris* leder Boccaccio efter klassiske forbilleder og lader klassiske værdiforestillinger præge sit værk. Han er blevet humanist.

NB

På de følgende sider vil jeg gennemgå nogle repræsentative kapitler fra *De Mulieribus Claris*, nemlig ~~fortalen og tre af biografierne~~: De tre biografier, der behandler Eva, Rhea Ylia og Engeldruda. Disse tre biografier er udvalgt, fordi de tre kvinder repræsenterer tre forskellige kategorier: en bibelsk figur (den eneste i værket), en romersk vestalinde, og en florentinsk jomfru fra middelalderen. Til sidst vil jeg sammenligne fortællingen om

¹⁵ "Nec volo **legenti** videatur incongruum si..." (udhævelsen er min). Boccaccio, Giovanni: *De Mulieribus Claris, tutte le opere di Giovanni Boccaccio*, a cura di Vittore Branca, Vol. X, Milano, 1967, p. 24.

Rhea Ylia fra *De Mulieribus Claris* med tredje dags første novelle i *Decameron* med særligt henblik på den måde, hvorpå Boccaccio moraliserer i de to fortællinger. Begge fortællinger behandler det samme problem: virkningerne af at tvinge unge kvinder til et liv i kyskhed. På trods af tydelige paralleller er de to fortællinger dog, som vi skal se, meget forskellige.

Forordet til *De mulieribus claris*

Boccaccio indleder sit forord med at konstatere, at allerede i antikken blev der skrevet bøger om berømte mænd. I hans egen tidsalder er en fremragende mand, hans egen mester, Petrarca, i færd med at skrive en bog om berømte mænd.¹⁶ Det er vel fortjent, fastslår Boccaccio, at mænd får skrevet deres biografier. Men det er en kilde til overraskelse for ham, at kvinder har gjort så ringe indtryk på forfatternes sind, at disse ikke har skrevet levnedsskildringer om kvinder. Trods alt har nogle kvinder udført store og mindeværdige gerninger. Boccaccio fortsætter herefter således: Mænd bør visselig prises, når de med den styrke, som Naturen har tildelt dem, har udført store gerninger. Men hvor meget mere værdige til lovprisning er da ikke kvinderne, som næsten alle, ifølge deres natur, er bløde, fysisk svage og intellektuelt langsomme, hvis på mandig vis de vover at udføre gerninger, som ville vise sig at være ekstremt vanskelige at udføre, selv for mænd?

Af denne grund, og for at kvinder ikke skal berøves den berømmelse, de fortjener, har Boccaccio besluttet at skrive et værk, omfattende de biografier, han kan huske. Han har til hensigt at nævne de kvinder, der har gjort sig bemærket på grund af deres tapperhed, karakterstyrke, gerninger, deres naturgivne talenter, eller deres lykkelige eller ulykkelige skæbne. Dertil agter han at føje nogle få, som, selvom de ikke selv har udført mindeværdige gerninger, dog har givet anledning til ekstraordinære handlinger, udført af andre.¹⁷ Læseren¹⁸ (og Boccaccio benytter udtrykkeligt ordet læseren, hvorved publikum til dette værk, som må være i stand til at læse latin, indsnævres betragteligt i forhold til *Decamerons* publikum) må ikke blive overrasket over at finde dydige matroner som Penelope, Lucretia

¹⁶ *De Mulieribus Claris*, ed. cit. p. 22. Boccaccio hentyder til Petrarcas bog om berømte mænd, *De Viris Illustribus*, som Petrarca arbejdede på i mange år, men aldrig gjorde færdig.

¹⁷ *De Mulieribus Claris*, ed. cit. p. 24.

¹⁸ *ibid.*

og Sulpicia i selskab med stærke, men onde karakterer som Medea, Flora og Sempronia. Boccaccio har ikke til hensigt at fortolke ordet **fama** (ry) som synonym med **virtù** (dyd), men i en udvidet betydning, med læserens tilladelse. Boccaccio tilføjer, at han somme tider har fundet det nyttigt at indskyde et par behagelige opfordringer til at følge dyden og nogle "pile" for at bortjage og vække afsky for forbrydelserne. På denne måde blander en hellig nytteværdi sig med fornøjelsen ved historierne og trænger ind i læserens sind.

"... og således sker det, at den hellige nytteværdi, blandet med glæden over historierne, trænger ind i sindene."¹⁹ Boccaccio nævner også, at han ønsker, at hans fortællinger skal være lange for at behage hans kvindelige læsere, der ikke ved noget om **historie**, men vil finde glæde ved lange anekdoter. Som det var tilfældet med *Decameron*, forestiller Boccaccio sig, at hans læsere fortrinsvis vil være kvinder.

Endelig gør Boccaccio opmærksom på, at med undtagelse af Eva, har han ikke til hensigt at medtage kvinder fra den Hellige Skrift i sit corpus af overvejende hedenske kvinder. De kvinder, der optræder i den Hellige Skrift og historie, er allerede fuldt fortjent gået videre til evighedens glæder, og deres prøvelser og fortjenester er blevet beskrevet af andre. Boccaccio tænker åbenbart på Bibelen selv, helgenlegenderne og lignende historisk og litterært stof, der på hans tid var almindeligt kendt af et bredt publikum, læsende såvel som analfabeter. Derfor, siger Boccaccio, vil han koncentrere sig om hedenske kvinder for at give dem deres velfortjente belønning, og efter at have bedt Gud²⁰ om hjælp med sit forehavende, begynder han på sin første biografi om Eva.

Eva

Logisk nok er biografien om Eva den første i *De Mulieribus Claris*. Værket følger en kronologisk orden, og Eva var den første af alle kvinder, menneskehedens moder. Biografien om Eva er i højere grad end de fleste andre i værket en ægte biografi, en beskrivelse af en, for middelaldermennesket, rigtig, persons liv fra fødsel til død. Fortællingen begrænser sig

¹⁹ "... et sic fiet ut, inmixta hystoriarum delectationi, sacra mentes subintrabit utilitas." *De Mulieribus Claris*, ed. cit. p. 26.

²⁰ Gud, og ikke Apollon. Det er min overbevisning, at Boccaccio spontant inspireres af det folkelige, kristne legendestof, medens det er en viljesakt for ham at vende sig til de klassiske forbilleder.

ikke til moralisering ved hjælp af blot en enkelt eksemplarisk episode fra kvindens liv.

Boccaccio beretter om, hvorledes Eva kom til verden på en helt speciel måde, af Adams ribben, hvilket aldrig er sket for nogen anden. Hun kom således til verden som voksen og blev straks givet til Adam som hans livsledsagerske. Han tog glad imod hende og kaldte hende Eva. Hun havde en fuldstændigt smuk skikkelse, fordi Guds værk overgår alt andet i skønhed. Men skønhed er dømt til at dø af alderdom, og somme tider mister selv unge mennesker deres skønhed på grund af sygdom. Her ser vi, at Boccaccio forsøger sig med en beskrivelse af en kvindes ydre fremtræden, selvom den er meget kort. Dette typiske træk ved både de klassiske biografier og helgenlegenderne forekommer dog ikke ret ofte i *De Mulieribus Claris*, fordi det, der virkelig interesserer Boccaccio, er fortællingens didaktiske indhold. Andre aspekter af fortællingerne kan tilsyneladende udelades. Efter beskrivelsen af Evas lykkelige liv i Edens Have, følger beretningen om fristelsen, syndefaldet og uddrivelsen af Paradiset. Biografien slutter med Adam og Evas hårde liv på markerne nær Hebron, hvor Eva opfinder kunsten at spinde, medens hendes mand dyrker jorden. Eva oplever også smerten i forbindelse med børnefødsler og sorgen ved at miste børnene, når de dør for tidligt. Slidt op af alle sine prøvelser når hun alderdommen og dør.

Fortællingen om Eva er en kort biografi, der har overtaget visse velkendte træk fra den klassiske biografi; men Boccaccio ønsker først og fremmest at bruge fortællingen med henblik på at moralisere. Det, der interesserer Boccaccio, er Evas synd og straf, og hendes eksempel skal bruges som en advarsel.

Rhea Ylia

Den næste biografi, vi skal analysere, beskriver en romersk vestalinde, Rhea Ylias liv.²¹ Denne fortælling opviser kun meget få af de træk, der anses for karakteristiske for en klassisk biografi, og er snarere en kort moraliserende afhandling om det tåbelige i at tvinge en ung kvinde til at leve et liv i kyskhed, hvis hun ikke selv, frivilligt, har valgt denne måde at leve på. Boccaccio gør det helt klart, at en sådan tilstand uvægerligt vil ende galt, nemlig med at sådanne unge kvinder bryder deres kyskhedsløfte.

²¹ *De Mulieribus Claris*, ed. cit. pp. 186-190.

Boccaccio indleder sin fortælling med at berette om Rhea Ylias baggrund. Hun blev født ind i en meget fornem familie, Silvierne, hvis forfædre nedstammede fra Aeneas af Troia. De var ved arv herskere i Alba, medens Numitor, ligeledes et medlem af Silvii-slægten, på tidspunktet for de af fortællingen omfattede begivenheder, var hersker over Albanerne. Medens Rhea Ylia endnu var jomfru, tilranede Amulius, Numitors yngre broder, sig tronen. Men Amulius dræbte ikke sin broder, han nøjedes med at sende ham i eksil. Derimod dræbte han Numitors søn, Lausus, for at eliminere en fremtidig rival, idet han dog tillod Lausus' søster, Ylia, at leve, fordi hun kun var en ganske ung pige. For at berøve hende ethvert håb om ægteskab og børn, tvang han hende til at blive vestalinde og aflægge kyskhedsløfte. Da Rhea Ylia voksede op, forelskede hun sig imidlertid i en mand og gav efter for sit kødelige begær, "drevet af kødelige tilskyndelser";²² hun blev gravid og afslørede således tydeligt sin synd. Rhea Ylia fødte to sønner: Romulus og Remus, Roms stamfædre. Selvom hun var datter af en fornem familie, blev hun, på kongens befaling og i overensstemmelse med ældgamle love, levende begravet, og hendes sønner blev udsat. Skønt hendes legeme blev dækket med jord, skaffede hendes sønners bedrifter hende ære og evig berømmelse: Tyrannens forsøg på at tilintetgøre hendes ry ved at anvende den hellige lov mislykkedes ganske.

Denne yderst korte fortælling er ikke nogen biografi i teknisk forstand, men snarere en exemplumfortælling om Rhea Ylias vigtigste egenskab, hendes fysiske begær, og det forkastelige i at undertrykke denne naturlige følelse hos en ung kvinde. For Boccaccio er kyskhedsmotivet helt centralt, og hans budskab bliver følgeligt, at man ikke voldsomt nok kan fordømme de mennesker, der under foregivende af religiøse følelser, men i virkeligheden motiveret af begærlighed og ønsket om at spare en medgift, spærre unge piger inde i et kloster idet de hævder, at de har givet jomfruerne til Gud, og samtidig håber på, at disse unge piger vil bede for dem. Ifølge Boccaccio er en sådan fremgangsmåde både latterlig og tåbelig. Sådanne mennesker ved ikke, at lediggang får kvinder til at blive afhængige af Venus og misunde de offentlige skøger, med hvem de hellere end gerne ville bytte. De klostergivne jomfruer begynder at drømme om gifte med søstres spændende liv og begræde deres egen skæbne som enker helt fra begyndelsen af deres liv, og de forbander skæbnen, deres forældre og livet i klosteret. Den eneste trøst, de kan finde i denne begrædelige skæbne er at planlægge flugt eller finde elskere, som de bringer ind i klosteret, og med hvem de hemmeligt har samleje, idet de derved alligevel nyder de

²² "Stimulis acta venereis", *De mulieribus Claris*, ed. cit. p. 186.

seksuelle glæder, som de ikke åbent kan nyde inden for ægteskabet. Ifølge Boccaccio gælder det naturligvis ikke alle nonner; men det er sandt i de fleste tilfælde. Elendige forældre og slægtninge, udbryder Boccaccio, de tror, at andre kan bringe ofre, som de selv ikke ville være i stand til at bære, og som de derfor undgår. Ofte fører det til skændsel, skammelige børnefødsler, børn der udsættes eller dræbes, eksil og flugt, og i sidste instans en forpligtigelse til at opfostre vanærede døtre, hvem de nærige forældre kunne have bortgiftet anstændigt fra første færd. Moralen er derfor: Unge jomfruer bør ikke gives til Gud uden deres samtykke eller under anvendelse af vold. Det er vigtigt at vente, indtil de er blevet voksne og er i stand til at vælge livet i kyskhed, vel vidende hvad de gør. Det er efter Boccaccios mening bedre, at der er få nonner, end at Guds hus profaneres af skøger. Biografien om Rhea Ylia er helt klart ikke en klassisk biografi eller en helgenlegende, men snarere som antydnet ovenfor, en exemplumfortælling, ved hjælp af hvilken Boccaccio får anledning til at moralisere over et emne, der er af overvældende betydning for ham.

Engeldruda

Den tredje og sidste biografi, vi skal beskæftige os med, handler om den florentinske jomfru, Engeldruda.²³ Som flere andre fortællinger i *De Mulieribus Claris*, er denne fortælling ikke en traditionel biografi, der består i en detaljeret beretning om begivenhederne i en persons liv, fra fødsel til død, men snarere en lille novelle; fortællingen frembyder faktisk flere novellistiske træk. Læseren møder en ung kvinde, der kastes ud i en krise, den afgørende begivenhed i hendes liv. Denne krise går pigen sejrrig ud af på grund af hendes dyd og dristighed; hendes sejr krones endda med et passende ægteskab. Vi ser altså et handlingsforløb, der bevæger sig frem imod en krise, der kulminerer, hvorefter miljø og personer vender tilbage til udgangssituationen, idet harmonien genoprettes. Dette er typiske elementer i den klassiske italienske novelles struktur²⁴. Den unge pige, Engeldruda, er medlem af den adelige Ravignani-familie. På en religiøs festdag befinder hun sig i Firenzes Dåbskapel, San Giovanni Battista, sammen med andre kvinder, da kejseren, Otto IV, (død 1218) træder ind. Kejseren befinder sig netop i Firenze og ønsker at kaste glans over festlighederne med sin

²³ *De Mulieribus Claris*, ed. cit. pp. 422-426.

²⁴ Et godt eksempel på en sådan typisk novelle er *Decameron*, V,9 – om Federigo degli Alberighi og hans vidunderlige jagtfalk.

tilstedeværelse. Siddende på sin trone, får kejseren øje på Engeldruda, og fuld af beundring roser han hendes skønhed og fornemme dragt, som dog på ingen måde er påfaldende eller anderledes end de andre kvinders. Kejseren bemærker også den unge piges alvor og ærbarhed. Han spørger en fornem herre, Bellincione, der sidder ved siden af ham, hvem pigen er, og Bellincione svarer: "Høje Fyrste, hvem hun end måtte være, er hun dog kun en person, der, hvis du vil det, på min befaling kommer her over og kysser dig."²⁵ Den unge pige, der hører disse ord, bliver vred og krænket over, at hendes fader, for Bellincione er netop hendes fader, tiltror hende en så letsindig omgang med sin jomfruelige kyskhed. Hun rejser sig rødmende, ser sin fader lige i øjnene, sænker derefter blikket og siger respektfuldt: "Ingen, uden ham, til hvem I giver mig i helligt og legitimt ægteskab, kan, uden at øve vold imod mig opnå det, som I så letsindigt har lovet".²⁶ Dette gør dybt indtryk på både hendes fader og kejseren. Denne tier, forundret over pigens svar; han beundrer den unge piges fromhed og kyskhed og beslutter at belønne hende. Hendes belønning består i at blive givet i ægteskab til en ung adelsmand, Guido, udstyret med en betragtelig medgift, således at pigen ikke i fremtiden skal savne en ægtemand, hvem hun kan kysse i al ærbarhed. Kejseren erkender, at pigen har handlet i retfærdig vrede og ægte ærbarhed, og derfor anser han Engeldruda for værdig til gaven. Således vender hun, der trådte ind i Dåbskapellet som jomfru, tilbage til sin faders hus som brud, til stor glæde for faderen og hele slægten, og takket være hendes sjæls integritet. Siden får Engeldruda mange børn og efterlader sig ved sin død en ædel slægt, der endnu på Boccaccios tid var rig på mange betydelige mænd.

Boccaccio slutter med en kort moraliserende betragtning. Han siger, at han har villet skrive denne fortælling til skam og skændsel for hans samtids unge kvinder, der er letsindige og tøjlesløse, således at de kaster sig i armene på den første den bedste mand, der ser på dem og indbyder dem med det mindste blink med øjnene.

Fortællingen om Engeldruda er endnu en gang ikke en typisk biografi, selvom den opviser nogle af genrens karakteristiske træk. Den beskriver pigens ydre, antyder en karaktertegnning af personerne og ender med summarisk at fortælle, hvad der skete efter de afgørende begivenheder i San Giovanni. Fortællingen medtager en række begivenheder, ikke blot den afgørende krise. Den savner dog en introduktion og en udførlig beskrivelse

²⁵ "Serenissime princeps, qualiscunque sit, talis est ut, dum velis, te deosculetur, si iussero..." *De Mulieribus Claris*, ed. cit. p. 424.

²⁶ "...nam si violentia absit, nemo ecastor, eum preter quem tu michi legitimo sanctoque coniugio iuncturus es, quod offers tam profuse habiturus est..." ibid.

af Engeldrudas barndom og aktive modne år. Den opviser som nævnt en række novellistiske træk, men minder på mange punkter også om en jomfru-martyrlegende, hvori martyriet dog udebliver og erstattes af en overraskende, lykkelig slutning i skikkelse af et fordelagtigt, lykkeligt ægteskab. Fortællingen om Engeldruda har følgende træk til fælles med en martyrlegende: Den mægtige mand, der kaster sine øjne på den kyske, karakterfaste, unge pige, den erotiske spænding mellem de to, konfrontationen og ordvekslingen imellem dem, der gør det helt klart, at pigen ikke har i sinde at opgive sin kyskhed. Men der er den afgørende forskel, at martyriet ikke indtræffer, fordi kejseren, som en mand af ære, skifter mening og belønner pigen i stedet for at bruge vold imod hende. Ved hjælp af denne moralske historie ønsker Boccaccio at vise, at kyskhed, kombineret med mod, belønnes. Belønningen består hos Boccaccio i et fordelagtigt ægteskab, hvor jomfruen i en rigtig jomfru-martyrlegende naturligvis kun vil ægte sin himmelske brudgom – Jesus. Kyskhed belønnes! Det er Boccaccios klare budskab til sin samtids tøjlesløse unge piger.

Boccaccios baggrund

Som allerede antydte udgjorde helgenlegendestoffet en betragtelig del af Boccaccios folkelige, kulturelle baggrund. Boccaccio kan have stiftet bekendtskab med dette litterære stof ved skriftlig såvel som mundtlig overlevering. Både franciskanerne og dominikanerne, der gjorde en stor indsats for at samle, bevare og udbrede det religiøse fortællestof, var på Boccaccios tid til stede i Firenze, hvor de siden 1220'erne havde huse, udførte socialt arbejde, underviste i skoler og prædikede.²⁷ I deres undervisning benyttede tiggerbrødrene legender, florilegia, exempla mm. som tekst-materiale. Disse tekster var affattet på latin og var derfor ikke umiddelbart folkeligt materiale; men tiggerbrødrene prædikede også gerne, og de prædikede på folkesproget, idet de som udgangspunkt benyttede religiøse fortællinger, der således blev gjort tilgængelige for et talstærkt,

²⁷ Ifølge Villani-familiens krønike blev franciskanerkirken, Santa Croce, grundlagt i 1294. Se Villani, Giovanni, Matteo e Filippo: *Croniche*, vol.I. Trieste, 1857, p. 173.

På det tidspunkt havde imidlertid både franciskanerne og dominikanerne virket i Firenze i et stykke tid. Se Moorman, John: *A History of the Franciscan Order...*, Oxford, 1968, p. 64. Lawrence, C. H.: *The Friars*, Longman Group UK, 1994, p. 105 og p. 109.

Dominikanerne i Firenze havde deres kloster i nærheden af kirken, Santa Maria Novella. Opførelsen af denne kirke blev påbegyndt i 1287 for at give dominikanerne en stor kirke, hvor de kunne holde deres prædikener. Se Sørensen, Ivan Z.: *Inden turen går til Firenze*, København, 1993, p. 17.

folkeligt publikum. Endelig bør det tilføjes, at den Hellige Frans' gerninger, de såkaldte *Actus Beati Francisci...*, f. eks. blev oversat til italiensk folkesprog i løbet af de sidste to årtier af det 14. århundrede, og at *Legenda Aurea* i samme periode også blev oversat til de fleste europæiske folkesprog, sidst dog til italiensk.²⁸ Vi kan derfor være ret sikre på, at Boccaccio havde et solidt kendskab til dette rige fortællestof, der var kendt iblandt det veluddannede borgerskab, middelklassen, for hvem det udgjorde en vigtig del af deres kulturelle baggrund. Disse kilder var en naturlig, spontan del af hans bevidsthed, medens han sandsynligvis måtte tilegne sig de klassiske, humanistiske tekster ved en bevidst intellektuel indsats for at gøre dem til en del af sit åndelige univers.

Rhea Ylia og Decameron III,1

Jeg har valgt at gennemgå biografien om Rhea Ylia, fordi dens morale har en slående lighed med moralen i en af de mest morsomme noveller i *Decameron*: tredje dags første novelle om Masetto da Lamporecchio og nonnerne. Afslutningsvis vil jeg derfor sammenligne de to fortællinger, biografien og novellen, der har samme morale, men stilistisk er højst forskellige og dermed afslører den udvikling, Boccaccio var i færd med at gennemgå.

Fra tidspunktet, hvor Boccaccio skrev *Decameron*, til han skrev *De Mulieribus Claris*, var der gået ca. ti år. Boccaccio havde udskiftet folkesproget, italiensk, med latin og taget afstand fra sin spontane glæde ved at fortælle, blot for fortællingens og underholdningsværdiens skyld. Humor og glimt i øjet var lagt bort, men Boccaccios moralske engagement var intakt, selvom han i *De Mulieribus Claris* moraliserer over klassiske, romerske dyder, snarere end over de idealer, f. eks. den erotiske kærlighed, der spillede så afgørende en rolle i *Decameron*. Hans moralske vurdering af kvinders seksuelle aktiviteter synes at have ændret sig drastisk. Fælles for *Decameron* III,1 og Rhea Ylia biografien er dog Boccaccios indignation over, at forældre kan få sig selv til at tvinge unge kvinder til at gå i kloster og love

²⁸ Med hensyn til *I Fioretti se Fonti Francescane*, Editio Minor, Movimento Franciscano, Assisi, 1986, p. 864.

Med hensyn til oversættelser til middelalderens folkesprog af *Legenda Aurea* se Jacobus de Voragine: *The Golden Legend*, Translated by William Granger Ryan, Princeton New Jersey, 1993, p. XIII, og *Storia della Letteratura Italiana*, Garzanti, Milano, 1965, vol. I, p. 654, hvori Giorgio Petrocchi skriver, at *Legenda Aurea* blev oversat til det italienske folkesprog og vandt stor udbredelse.

evig kyskhed, uden at ofrene erkender, hvad de gør, og uden at tillade dem, efter moden overvejelse, selv at vælge et liv i seksuel afholdenhed. I *Decameron* III,1 begynder fortælleren sin historie således: "Der er adskillige mænd og kvinder, der er så tåbelige, at de naivt tror, at når en ung pige har fået det hvide slør på hovedet og er blevet iklædt den sorte dragt, at hun så ikke mere er en kvinde og ej heller mere føler kvindelige tilbøjeligheder, som om det at gøre hende til nonne havde fået hende til at blive til en sten ..." etc.:²⁹

Efter disse indledende betragtninger følger den morsomme fortælling om landsbydrengen, Masetto, der spiller døvstum for at blive havemand i et nonnekloster, hvor han senere sover med samtlige nonner, abbedissen inklusive, for tilsidst som gammel mand, rig på jordisk gods og børn, at vende tilbage til sin landsby. Denne novelles budskab, såvel som Rhea Ylia-biografiens, er, at kødeligt begær ikke er nogen synd, men en naturlig og positiv drift, og at man ikke skal og heller ikke kan påtvinge unge kvinder et liv i kyskhed. Det fører kun til krænkelse af kyskhedsløftet og almindelig skændsel. Men i modsætning til Rhea Ylia-biografien, der er alvorsfuld og polemisk, er novellen om Masetto og nonnerne let og munter og, i mine øjne, kunstnerisk mere vellykket end biografien om Rhea Ylia. Personkarakteristikken af såvel Masetto som de unge nonner er i sig selv et klart argument for moralen. Sådanne livlige, unge kvinder, fristet af en så snedig og tiltrækkende ung mand som Masetto, kan ikke spærres inde sammen og forventes at respektere kyskhedsløftet. Budskabet er bestemt ikke til at misforstå i Rhea Ylia-biografien, men i *Decameron* III,1 blev det samme budskab hjulpet på vej af en fin personkarakteristik, forståelse for menneskelige svagheder og mange varme smil.

I løbet af de ca. 10 år, der var forløbet mellem *Decameron* og *De Mulieribus Claris* var Boccaccio blevet humanist, idet han fulgte en tendens i tiden og var under stærk indflydelse af Francesco Petrarca. Boccaccio havde mødt Petrarca for første gang i Firenze i 1350 og så ham igen allerede året efter. Mellem de to digtere udviklede der sig et livslangt venskab, der bl. a. satte sig spor i en livlig korrespondance, hvoraf nogle breve er bevaret.*

I et brev fra Petrarca til Boccaccio fra omkring 1360³⁰ gør Petrarca omhyggeligt rede for sit syn på Dante, hvem Boccaccio elskede og

²⁹ "... assai sono di quegli uomini e di quelle femine che sí sono stolti, che credono troppo bene che, come a una giovane è sopra il capo posta la benda bianca e indosso messole la nera cocolla, che ella piú non sia femina né piú senta de' femminili appetiti se non come se di pietra l'avesse fatta divenire il farla monaca:" Boccaccio, Giovanni: *Decameron*, ed. cit. p. 328.

³⁰ Ad Iohannem de Certaldo, Purgatio ab Invidis Obiectae Calumniae, Familiares: XXI,15 in Gianfranco Contini: *Letteratura Italiana delle Origini*, Firenze, 1970, pp. 673-682

beundrede, og hvis hovedværk, *Den Guddommelige Komædie*, Boccaccio havde sendt til Petrarca. I brevet søger Petrarca klart at påvirke sin yngre ven i humanistisk retning. Petrarca er blevet beskyldt for at nære negative følelser over for Dante. Dertil svarer han, at han ikke har nogen grund til at hade en mand, hvem han aldrig har set. Kunstnerisk anerkender Petrarca, at Dante er en stor digter på volgare, men selv ønsker Petrarca ikke, som Dante, at blive besudlet ved at blive håndteret af folket, således som det sker, når man udtrykker sig på folkesproget. Det har han prøvet med hensyn til sine digte, men ønsker i fremtiden at henvende sig til en lille elite, på latin. Og Petrarca fortsætter: "Hvorfor skulle jeg misunde en, der viede hele sit liv til de studier, som jeg kun viede min ungdoms første blomst, således at det, der for ham var, måske, den eneste, og sikkert højeste kunst, det blev af mig kun anset for en spøg, et tidsfordriv, en øvelse for intellektet?"³¹ Petrarca har altså ifølge sin egen selviscenesættelse kun lavet "ungdomsskriblerier" på folkesproget, nu, som moden digter, udtrykker han sig på latin og om klassiske idealer. Sådan bør det være, sådan ønsker han at præge sin yngre ven, Boccaccio.

Denne påvirkning bar tilsyneladende frugt, og interessant er det, at Boccaccio modtog brevet om Petrarcas syn på Dante, netop medens han arbejdede på *De Mulieribus Claris*. Petrarca fortsatte med at øve indflydelse på Boccaccio. Så sent som i 1373 oversatte Petrarca den sidste novelle i *Decameron*, fortællingen om den dydige og heroiske Griselda, til latin og sendte oversættelsen, tillige med et følgebrev, til Boccaccio.³² Petrarca udtrykker i brevet sin mening om *Decamerons* mangler og fejl, som han forklarer med Boccaccios unge alder, da han skrev værket, tilmed et værk i den lettere stil og på folkesproget, beregnet for folkelige læsere. Den sidste novelle kan dog reddes, vel at mærke oversat til latin og læst som en exemplumfortælling! Der kan ikke herske tvivl om, i hvilken retning Petrarca ønskede at trække Boccaccio, og Boccaccio, der beundrede Petrarca, fulgte sin vens råd.

I sin iver efter at blive en lærd humanist mistede Boccaccio en del af sin fortælleglæde og også nogle af sine kunstneriske kvaliteter. Han undertrykte sider af sin personlighed, som var dybt forankrede i den folkelige, litterære tradition, og som spontant var hans. Hans rolle som frontfigur i den tidlige, florentinske humanisme var derimod tilkæmpet. Boccaccio skiftede fra at moralisere på folkesproget over verdslige temaer og motiver, henvendt til et

³¹ Ibid. p. 677/681.

³² Petrarca: *Epistolae Seniles*, XVII, 3 in Hess, Ursula: *Heinrich Steinhöwels "Griseldis"*, München, 1975, pp. 173-239.

bredt publikum, især bestående af den velhavende middelklasse – købmænd og håndværkere – til at moralisere på latin over klassiske, hovedsageligt romerske dyder. Den ældre Boccaccios moralisering fandt sine idealer i antikkens og senantikkens digtning samt i kirkefædrenes værker og kan lidt firkantet defineres som verdslig og humanistisk. Denne del af Boccaccios værker var kun beregnet på og tilgængelig for en snæver, intellektuel elite.

Boccaccios omsving til humanismen førte til, at han skrev en række latinske værker, hvor det moralske og didaktiske engagement forekommer mig at kvæle værkernes menneskelige varme. Ved at fornægte sine folkelige rødder og tvinge sig selv til at blive en lærd humanist, tørrede Boccaccios digteriske åre ud.

Kirsten Grubb Jensen

Maj 2001

Bibliografi

KILDER

- Tutte le Opere di Giovanni Boccaccio*, ed. Vittore Branca, Milano, Mondadori, 1967, vol. X. *De Mulieribus Claris*. + vol. IX. *De Casibus Virorum Illustrium*.
Concerning Famous Women, by Giovanni Boccaccio, translated by Guido A. Guarino, London, 1963.
Opere Minori in Volgare, di Giovanni Boccaccio, ed. Mario Marti, Milano, 1972, vol. IV. *Trattatello in Laude di Dante*.
BOCCACCIO, Giovanni: *Decameron*, ed. Vittore Branca, Torino, 1980.
Fonti Francescane: Editio Minor, Movimento Francescano, Assisi, 1986.
Gesta Francorum, ed. Rosalind Hill, Oxford, 1972. (First edition, 1962.)
JACOBI A VORAGINE: *Legenda Aurea*, ed. Dr. Th. Graesse, second edition, Lipsiae, MDCCCL.
JACOBUS DE VORAGINE: *The Golden Legend*, translated by William Granger Ryan, vol. I-II, Princeton, New York, 1993.
PETRARCA, Francesco: "Ad Iohannem de Certaldo, Purgatio ab Invidis Obiectae Calumniarum", *Familiares: XXI, 15* in Gianfranco Contini: *Letteratura Italiana delle Origini*, Firenze, 1970, pp. 673-682.
PETRARCA, Francesco: *Epistolae Seniles, XVII, 3* in Ursula Hess: *Heinrich Steinhöwels "Griseldis"*, München, 1975, pp. 173-239.
VILLANI, Giovanni, Matteo e Filippo: *Croniche*, I-II, Trieste, 1857.
Storia della Letteratura Italiana, Garzanti, vol. I + II, Milano, 1965.
Letteratura Italiana, ed.: Alberto Asor Rosa, gli Autori, vol. Primo, A-G, Torino, 1990.

SEKUNDÆRLITTERATUR

- BILLANOVICH, Giuseppe: "La leggenda dantesca del Boccaccio...", in *Prime ricerche dantesche*, Roma, Edizioni di storia e letteratura, 1947, pp. 21-86.
BRUNI, Francesco: *Boccaccio*, Bologna, 1990.
ENNEN, Edith: *Frauen im Mittelalter*, München, 1984.
GAD, Tue: *Legenden i dansk Middelalder*, København, 1961.
HORTIS, Attilio: *Studj sulle Opere Latine del Boccaccio*, Trieste, 1879.
JENSEN, Kirsten Grubb: *Mennesker og Idealer i Giovanni Boccaccios Decameron*, København, 1985.

- JORDAN, Constance: Boccaccio's In-Famous Women: "Gender and Civic Virtue in the De Mulieribus Claris", in *Ambiguous Realities*, ed by: Carole Levin and Jeanie Watson, Detroit, 1987.
- LAWRENCE, C. H.: *The Friars*, London and New York, 1994.
- MOORMAN, John: *A History of the Franciscan Order*, Oxford, 1968.
- MÜLLER, Ricarda: *Ein Frauenbuch des frühen Humanismus*, Stuttgart, 1992.
- NEUSCHÄFER, H. J.: *Boccaccio und der Beginn der Novelle*, München, 1969.
- PADOAN, G.: "Mondo aristocratico e comunale nell'ideologia e nell'arte di Giovanni Boccaccio": in *Studi sul Boccaccio* 2 (1964) pp. 81-216.
- SØRENSEN, Ivan Z.: *Inden turen går til Firenze*, København, 1993.
- WAYNE, Valerie: "Zenobia in Medieval and Renaissance Literature", in *Ambiguous Realities*, ed. by: Carole Levin and Jeanie Watson, Detroit, 1987.